

Wandeling over de natuurbrug Laarderhoogt

- De wandeling begint bij carpoolplaats P+R Crailo (Amersfoortsestraatweg, 1272 EZ Huizen), tegenover het Tergooi Ziekenhuis, locatie Blaricum. Het is hier mogelijk uw auto gratis te parkeren. Er is ook een fietsenstalling aanwezig waarin u uw fiets kunt plaatsen. Indien u met het openbaar vervoer naar het startpunt wilt reizen, dan stapt u uit bij de bushalte 'Tergooi' aan de overkant van P+R Crailo, gelegen naast het ziekenhuis.
- De duur van de wandeling is tussen de anderhalf en twee uur (5,9 kilometer), met de mogelijkheid om deze te verlengen tot 7,1 kilometer.
- De wandeling is niet geschikt voor minder validen, wandelwagens en rolstoelen. Sommige paden zijn smal en bevatten mul zand.
- Langs de route is horeca aanwezig, na ongeveer 400 meter komt u langs uitspanning De Groene Afslag. Ook in het ziekenhuis Tergooi Blaricum (tegenover de P+R Crailoo is horeca aanwezig.
- Er is geen mogelijkheid om tijdens de route het openbaar vervoer te nemen.
- De natuurbrug Laarderhoogt is verboden voor honden, ook indien aangelijnd.

Een detailkaart van de start van de wandeling vindt u aan het einde van deze routebeschrijving.

Start: loop de carpoolplaats af richting het kruispunt, ga rechtsaf en neem het voetpad onder het viaduct door. Direct na het viaduct houdt het voetpad op, loop verder over het fietspad. Na ongeveer 50 meter de verkeersweg oversteken, daarna direct naar links. Na ongeveer 50 meter de asfaltweg oversteken en het voetpad vervolgen in een bocht naar links. Ga voor het tweede bord dat wijst op een doodlopende weg naar rechts het fietspad op. (vóór de uitspanning "De Groene Afslag")

Na 100 meter steekt u een weg over, daarna rechtdoor de weg blijven vervolgen en zijpaden negeren.

De route loopt over de Nieuwe Crailoseweg, een kaarsrechte weg van ongeveer 4 kilometer van de voormalige zanderij Crailoo (bij de natuurbrug Zanderij Crailoo) naar een zeventiende eeuwse landgoed bij Blaricum, eveneens Crailo genaamd. De weg vormt de scheiding tussen de Bussumerheide (aan de rechterkant) en de Westerheide (aan de linkerkant). Het had weinig gescheeld of de weg had tussen bossen gelegen in plaats van tussen de heidevelden. In 1830 richtten de Hilversumse notaris Albertus Perk en de Naardense parlementariër H.J. Backer de Maatschappij tot Bevordering van de Cultuur in Gooiland op. Zij vonden de heide deprimerend en onrendabel. In hun ogen werd door de aanplant van bossen niet alleen het landschap verfraaid, maar kon ook aan bosbouw worden gedaan. Bovendien zou het ook werk bieden aan de vele werkelozen in Het Gooi. Deze ontginning is echter nooit een groot succes geworden. Het enige project dat de maatschappij heeft uitgevoerd is de aanleg van bomen langs de Nieuwe Crailoseweg (van met name zomereiken). De recreatieve waarde hiervan bleek beperkt: men vond het een lange weg met weinig afwisseling. De weg kreeg in die tijd de bijnaam 'Gebed zonder End', en wordt tot op heden zo genoemd.

Bomenrij langs de Nieuwe Crailoseweg

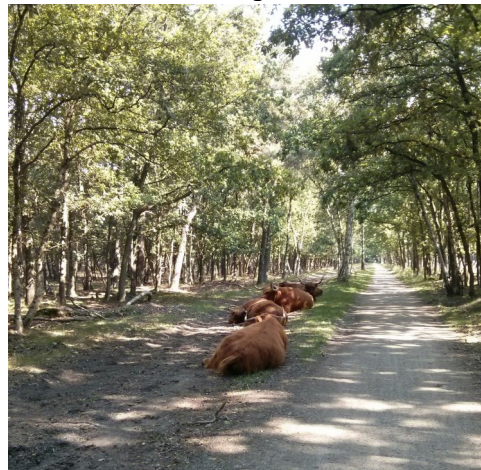
Steek bij paddenstoel 20124/001 het fietspad over en ga rechtdoor (richting Hilversum). Passeer daarna het klaphek of wildrooster en blijf rechtdoor lopen.

De Bussumer- en Westerheide zijn samen ruim 500 hectare groot en vormen daarmee het grootste heidegebied van Het Gooi. Zonder beheer zal de heide langzaam overgroeid worden door bomen en veranderen in bos. Door de invloed van de mens komen in dit gebied echter al duizenden jaren heidevelden voor. Ongeveer 4500 jaar geleden werd er hier op kleine schaal landbouw uitgeoefend. Boeren hakten bomen om en gebruikten de grond daarna als akker. Na enkele jaren was de grond uitgeput en lieten de boeren er hun vee op grazen. Vanwege de schraalheid van de grond en de begrazing bleef de heide hier in stand.

Vanaf de middeleeuwen kwam er een nieuwe vorm van landbouw op, het potstalsysteem. Hierbij lieten de boeren hun schapen overdag op de heide grazen en brachten ze 's avonds naar een potstal. In de

de Westerheide potstal werd een mengsel van schapenmest en heideplaggen gevormd dat op akkers werd gebracht die in de buurt van de potstal lagen. Door de opkomst van kunstmest is het potstalsysteem echter verdwenen en door het ontbreken van de begrazing dreigde ook de heide te verdwijnen. Om dit te voorkomen wordt de heide tegenwoordig begraaasd met behulp van Schotse hooglanders en schapen. Ook werken vrijwilligers van het Goois Natuurreservaat mee aan het in stand houden van de heide, onder meer door het uittrekken van jonge opkomende boompjes.

Wanneer u de verlengde route loopt, gaat u naar de routeaanwijzing met VERLENGDE ROUTE ervoor. De hieronder gegeven routeaanwijzing beschrijft de hoofdroute en moet u negeren wanneer u de verlengde route loopt.

Schotse hooglanders op de Nieuwe Crailoseweg

Markering Noord-Hollandpad

HOOFDROUTE: neem na ongeveer 50 meter het pad naar links. Dit pad heeft de markering 'Noord-Hollandpad' (zie hiernaast). Negeer zijpaden. Op een driesprong waar het Noord-Hollandpad naar links gaat, het pad naar rechts vervolgen. Sla bij het begin van het grote heideveld linksaf en volg het pad langs de bosrand. Zijpaden negeren. Aan het einde van het pad loopt u rechtdoor naar een fietspad. Ga linksaf het fietspad op. Op deze plek komen de hoofdroute en de verlengde route samen. U gaat verder bij de routeaanwijzing met HOOFDROUTE ervoor.

VERLENGDE ROUTE: sla ter hoogte van een betonnen paaltje, (aan de linkerzijde, een paar meter van het pad af) waarop met rode cijfers "17" staat, linksaf. Dit is een kruising met een gecombineerd voet- en ruiterspad.

Direct aan het begin van dit voet- en ruiterspad is aan de rechterkant dopheide te zien. Links langs het pad staat struikheide. De dopheide en de struikheide zijn beide planten uit de heidefamilie (*Ericaceae*), maar zij zijn verschillend in uiterlijke kenmerken en plaats van voorkomen.

dopheide (voorground) en struikheide (achtergrond)

Dopheide wordt gekenmerkt door de bloemen die dicht bij elkaar aan de top van de stengels staan, waarbij elke bloem op een klein klokje lijkt. Het groeit vooral op lage, natte plekken, zoals moeras- en veengrond, bossen en duinvalleien. Dopheide kan ongeveer 40 centimeter hoog worden. Struikheide heeft bloemen over de gehele lengte van de twijgen en kan hoger worden dan dopheide, namelijk 30-100 centimeter. Struikheide gaat bloeien in augustus, als de dopheide is uitgebloeid. In tegenstelling tot dopheide, groeit struikheide juist op drogere voedselarme zandgronden. Omdat deze gronden in Het Gooi veel voorkomen, treft men hier voornamelijk struikheide aan. Op sommige plekken heeft zich onder het oppervlak echter een voor water ondoordringbare laag in de bodem gevormd. Dit zijn de plekken waar dopheide wordt gevonden.

Het pad waarop u loopt heet de Doodweg. Deze loopt in een rechte lijn van Bussum naar het Sint Janskerkhof in Laren. Vanuit de omringende dorpen zijn er meerdere doodwegen die allemaal kaarsrecht naar dit punt lopen. Mede door dit bijzondere patroon doen hierover verschillende verhalen de ronde. Zo wordt er bijvoorbeeld gezegd dat de mensen bij de kerstening (beking tot het Christelijk geloof) van Het Gooi werden verplicht om de doden in een rechte lijn naar het kerkhof te dragen, zodat men geen heidense praktijken meer uit kon voeren. Er is echter ook een simpelere verklaring voor deze rechte wegen. Voor reizigers en handelaren die de heide overstaken, kan de Sint Vituskerk op het Sint Janskerkhof als oriëntatiepunt gediend hebben. Hier kon men namelijk overstappen op de Oude Postweg richting Amersfoort. Aangezien er geen barrières op de heide te vinden waren, was het makkelijk om een rechte weg te nemen naar het Sint Janskerkhof.

VERLENGDE ROUTE: loop rechtdoor bij het betonnen paaltje waarop een rode '16' staat.

Hier zijn afgeplagde stukken heidegrond zichtbaar. Tegenwoordig zit er veel stikstof in de lucht, met name door de intensieve landbouw. Dit komt op de heidegronden terecht, waardoor deze nu veel vruchtbaarder zijn geworden. Dit heeft tot gevolg dat de heide overwoekerd dreigt te raken door de massale groei van grassen zoals het pijpenstrootje en de bochtige smele. Door de heide (plant en wortels) af te plaggen worden veel voedingsstoffen verwijderd en de grond weer schraal en beter geschikt voor heideplanten. Deze zullen na het afplaggen in ongeveer tien jaar tijd weer opgroeien uit de vele heidezaden die nog in de bodem aanwezig zijn. Een andere mogelijke reden voor afplagging is de bestrijding van het heidehaantje. Het heidehaantje is een kleine kever. Kever en larven kunnen de struikheide tot aan de nerven aanvreten, waardoor de plant zal sterven. Door afplagging ontstaat nieuwe, jonge heide die minder gevoelig is voor het heide-

heidehaantje

haantje dan oude heide. Omdat afplagging het leefgebied van vogels en kleine dieren aantast, worden er over het algemeen telkens slechts kleine stukjes heide aangepakt.

VERLENGDE ROUTE: neem na het bosje met grove dennen aan de rechterkant en na het bankje, het eerste pad links. Hier staat een betonnen paaltje met een rode '10' erop. Na ongeveer 150 meter is een omwalling zichtbaar in het landschap.

Dit is het zogenaamde eerste Larense kamp. Het betreft een vierkant stuk grond van ongeveer 90x90 meter met een omwalling van 1 meter hoog er omheen. In de negentiende eeuw waren zes van dit soort kampen aanwezig op de Gooise heide. Tegenwoordig zijn er nog vier van over. Het ontstaan en het gebruik van deze kampen is niet helemaal bekend. Men denkt dat de stukken grond in de vijftiende en zestiende eeuw als schapenkampen zijn gebruikt, om schapen in samen te brengen. In die tijd werd de heide intensief begraasd door schapen om wol te kunnen leveren aan de Naardense textielindustrie. Er liepen toentertijd ongeveer drieduizend schapen rond op de Gooise heide. Het is echter ook mogelijk dat deze kampen al eerder aangelegd zijn en daarna, omdat ze er al lagen, gebruikt zijn voor schapen.

roodborsttapuit

VERLENGDE ROUTE: vervolg het pad. Bij de eerste kruising linksaf slaan, het ruiterpad op.

Twee kenmerkende vogelsoorten op de heide zijn de veldleeuwerik en de roodborsttapuit. De veldleeuwerik is een qua kleur onopvallende bruingrijze kleine vogel. Wat wel opvalt is zijn gedrag. Hij vliegt namelijk al zingend

veldleeuwerik

naar een hoogte van 50 tot 100 meter boven de heide, blijft daar een poosje zingend rondvliegen en daalt daarna weer stil naar de grond. Dit doet hij om zijn territorium te markeren. In het najaar vertrekken de meeste veldleeuweriken naar het zuiden om in het vroege voorjaar weer terug te keren. De roodborsttapuit is kleiner dan de veldleeuwerik. Het mannetje heeft een opvallende zwarte kop en een orangerode borst. Bij deze vogel is juist de zang onopvallend. In het voorjaar roept het mannetje vrij eentonig met een geluid dat iets weg heeft van twee kiezels die tegen elkaar worden geschuurd (steeds in een kort, repeterend merel-achtig riedeltje). Roodborsttapuiten die de zomer in Nederland doorbrengen, trekken in de winter naar Zuidwest-Europa.

VERLENGDE ROUTE: vervolg het pad. Hierbij passeert u een bankje aan uw rechterhand. Sla linksaf bij het kruispunt met paddenstoel 20874/001 (richting Bussum). Loop over het fietspad. Ongeveer 50 meter na de paddenstoel komen de hoofdroute en de verlengde route weer samen.

HOOFDROUTE: zodra u op het fietspad loopt, zijn de hoofdroute en de verlengde route weer samen gekomen.

Hier is links in de verte een bosrand te zien. Idealiter bestaat een bosrand uit een zoom met ruigtekruiden en een mantel met struikgewas. Daarna volgt de kern met volgroeide bomen. Door deze verschillende lagen kent een bosrand vaak een grote biodiversiteit. De zoom zorgt voor schuilgelegenheid en voedsel voor vlinders en andere insecten, de mantel vormt een leefgebied voor vogels. Op voedselarme gronden zoals in Het Gooi is een bosrand echter vaak meer open. De heide grenst direct aan het bos, soms met nog een stukje bos met ondergroei van heide daartussen.

Met bomen versperd pad

Passeer het wildrooster of klaphek en vervolg bij paddenstoel 20009/001 het fietspad naar links (richting Bussum).

Op het kruispunt is een pad te zien dat door bomen is versperd. Dit pad maakt onderdeel uit van het zuidelijke inloopgebied van de natuurbrug Laarderhoogt. Mensen worden hier naar de linkerzijde van de natuurbrug geleid, en de dieren naar de rechterzijde. Het pad is versperd voor mensen, zodat alleen dieren er gebruik van kunnen maken. De dieren worden verderop door middel van wildrasters nog duidelijker richting de natuurbrug geleid. De rasters fungeren als een soort fuik; eenmaal op de route kan een dier alleen maar naar de natuurbrug gaan of omkeren. Hierdoor wordt het 'gedwongen' richting natuurbrug te lopen. De wildrasters die hiervoor worden gebruikt zijn bedoeld voor verschil-

lende dieren. Zij zijn meer dan twee meter hoog en hebben bovenin een grof raster voor grote zoogdieren, lager een fijner raster voor kleinere zoogdieren en aan de grond dichte platen voor reptielen en amfibieën.

Neem het eerste fietspad naar rechts, richting de natuurbrug Laarderhoogt (dit staat ook op een bord weergegeven). Bij de markering van het Noord-Hollandpad met de bocht mee naar links lopen. Na ongeveer 150 meter ziet u links een informatiepaneel over de natuurbrug.

Opgang naar de natuurbrug Laarderhoogt

Deze natuurbrug is aangelegd in het kader van het Meerjarenprogramma Ontsnippering. Het doel hiervan is om natuurgebieden te verbinden die versnipperd zijn geraakt, meestal door snelwegen en spoorwegen. De natuurbrug Laarderhoogt is in februari 2015 geopend en loopt over de rijksweg A1 en de Naarderstraat. Het moet de Westerheide met de Blaricummerheide verbinden. De natuurbrug is ontworpen met het oog op acht doelsoorten: ree, das, boommarter, kamsalamander, zandhagedis, groene zandloopkever, hazelworm en het heideblauwtje. Uiteraard is de brug ook bedoeld voor andere soorten. Deze kunnen gebruik maken van de voorzieningen voor de doelsoorten. Op de kaart op het informatiepaneel is duidelijk te zien waarom de natuurbrug hier ligt: in de directe omgeving zijn alle andere gebieden rond de A1 bebouwd. De natuurbrug is aangelegd in de smalle strook die nog beschikbaar was.

Poel bij de natuurbrug

Rechts in het zuidelijke inloopgebied ziet u een poel liggen. Deze poel is in eerste instantie aangelegd om te fungeren als leefgebied voor amfibieën. Daarnaast heeft het als doel een drink-

plaats te zijn voor passerende dieren. De randen zijn aangelegd met flauwe oevers, zodat hier oeverplanten kunnen groeien die een schuilplaats bieden voor amfibieën. In het noordelijke inloopgebied is een zelfde soort poel aangelegd.

Op de brug zijn zones aangelegd voor de verschillende dieren, zogenaamde corridors. Uiterst rechts op de brug is een grondwal met struweelbeplanting zichtbaar. Hiervoor zijn onder meer sporkehout, meidoorn, sleedoorn, hazelaar, hondsroos en brem aangeplant. Deze beplanting is bedoeld om kleine zoogdieren de oversteek te laten maken. Net naast deze grondwal (niet goed zichtbaar) is een greppel aangelegd voor amfibieën. Deze greppel ligt

heideblauwtje

het merendeel van de dag in de schaduw en valt hierdoor niet gauw droog. Op het middengebied van de brug ligt een open vlakte. Hierin zijn heideplaggen vermengd in de bovenlaag, met als doel een heideveld te creëren. Deze corridor is bedoeld voor overtrekkende grotere zoogdieren, reptielen en insecten. Het open gebied wordt afgeschermd door een stobbenwal die bestaat uit de stronken van bomen die in dit gebied gekapt zijn om de natuurbrug aan te kunnen leggen. De stobbenwal is bedoeld voor insecten, reptielen en kleinere zoogdieren. Doordat deze het grootste gedeelte van de dag in de zon ligt, biedt

het een geschikte leefomgeving voor koudbloedige dieren die hier snel kunnen opwarmen. Daarnaast biedt de stobbenwal beschutting. Voor mensen is een fietspad en ruiterspad aangelegd. Na zonsondergang zijn deze paden ook bedoeld voor dieren. Naast het pad is links de schanskorf met gestapelde natuursteen goed zichtbaar. Deze heeft als functie om licht en geluid tegen te houden, zodat de dieren zoveel mogelijk in de luwte de oversteek kunnen maken. Ter hoogte van de Naarderstraat bevindt zich ook een vleermuiskelder onder de brug. Dit is een betonnen ruimte met invliegopening in een stalen deur die benaderbaar is vanaf de Naarderstraat. Het vervangt een eerdere overwinterplek voor vleermuizen die door de aanleg van de natuurbrug verloren is gegaan. Vanaf de natuurbrug is de vleermuizenkelder niet zichtbaar.

Ga aan de voet van de natuurbrug, na het betonnen bankje rechtsaf. Ga waar het fietspad naar links buigt rechtdoor het ruiterspad op. Steek aan het einde van het ruiterspad de weg schuin over en ga meteen het klaphek door.

Dit is het noordelijke inloopgebied van de natuurbrug. Door de beperkte ruimte tussen de tuinen van particulieren is dit gebied op sommige plaatsen erg smal, waardoor het niet voor alle doelsoorten de optimale omstandigheden biedt. Met name de middelgrote tot grotere dieren hebben eigenlijk een bredere zone nodig.

In het tussengebiedje voor de grotere verkeersweg (Boissevainweg) zijn bomen gekapt. Dit is gedaan om een betere verbinding te maken tussen de natuurbrug en de Blaricummerheide. De Boissevainweg vormt nog een belangrijk obstakel voor dieren. Er zijn

De Blaricummerheide

plannen om deze aansluiting te verbeteren door de aanleg van faunatunnels onder de weg door. Onder andere dassen zouden hiervan gebruik kunnen maken. Daarnaast bestaat het voornemen om tijdens de avonduren de maximale snelheid te verlagen naar 40 kilometer per uur.

Na 50 meter, ga het klaphek door, steek de verkeersweg over en ga door het klaphek. Neem het ruiterspad schuin naar links.

De Blaricummerheide vormt samen met de Tafelbergheide een aaneengesloten gebied van ongeveer 170 hectare. Het is het meest noordelijke deel van de Utrechtse Heuvelrug. De route loopt over de Blaricummerheide, waar veel sporen van menselijk ingrijpen te vinden zijn. Aan de horizon ligt, achter de bomen, een zandafgraving van rond 1930. Dit zand is gebruikt voor de aanleg van de straatweg van Amersfoort naar Amsterdam. Op de Tafelbergheide en de Blaricummerheide bevinden zich ook verschillende leemkuilen. Het leem werd vroeger door boeren afgegraven voor de verharding van het erf en (dors)vloeren. Tegenwoordig komen door de vele verschillende omstandigheden in de kuilen (zon, schaduw, leem-zandverhouding, vochtigheidsgraad, steilheid, noord-zuid helling) zeer veel verschillende planten voor. Voorbeelden zijn vleugeltjesbloem, geel walstro, rozenkransje, brunel, kruisdistel en echt walstro. Langs de route zijn ook verschillende kuilen zichtbaar. Uit onderzoek door M. Den Haan en J. Sevink naar de aanwezigheid van leem blijkt dat in deze omgeving het leem zeer diep ligt (6-8 meter). De kuilen langs de route zijn daarom hoogstwaarschijnlijk gegraven om zand en grind te winnen.

Volg het ruiterspad een paar 100 meter. Ga bij een viersprong, waar op het pad rechtdoor een ruiterspad bord staat, naar links. Houd links aan bij een betonnen paaltje met een rode '16'. Ga door het klaphek en loop vervolgens rechtdoor het bospad in. Aan het einde van dit pad, gaat u rechtdoor de Koningin Wilhelminalaan in. Na ongeveer 300 meter gaat u rechtsaf, daarna meteen weer rechtsaf, u komt dan op de Koningin Emmalaan. Op het eind van deze laan loopt u over het fietspad door tot aan de stoplichten. Loop rechtdoor naar de volgende stoplichten, waar u de weg oversteeft naar de P+R Crailoo.

Bij het kruispunt steekt u de weg over naar P+R Crailoo. Dit is het eindpunt van de wandeling.

Bronvermelding foto's

Heidehaantje, afkomstig van <http://spitspot.nl/co/heidehaantje.htm> (fotograaf niet vermeld).

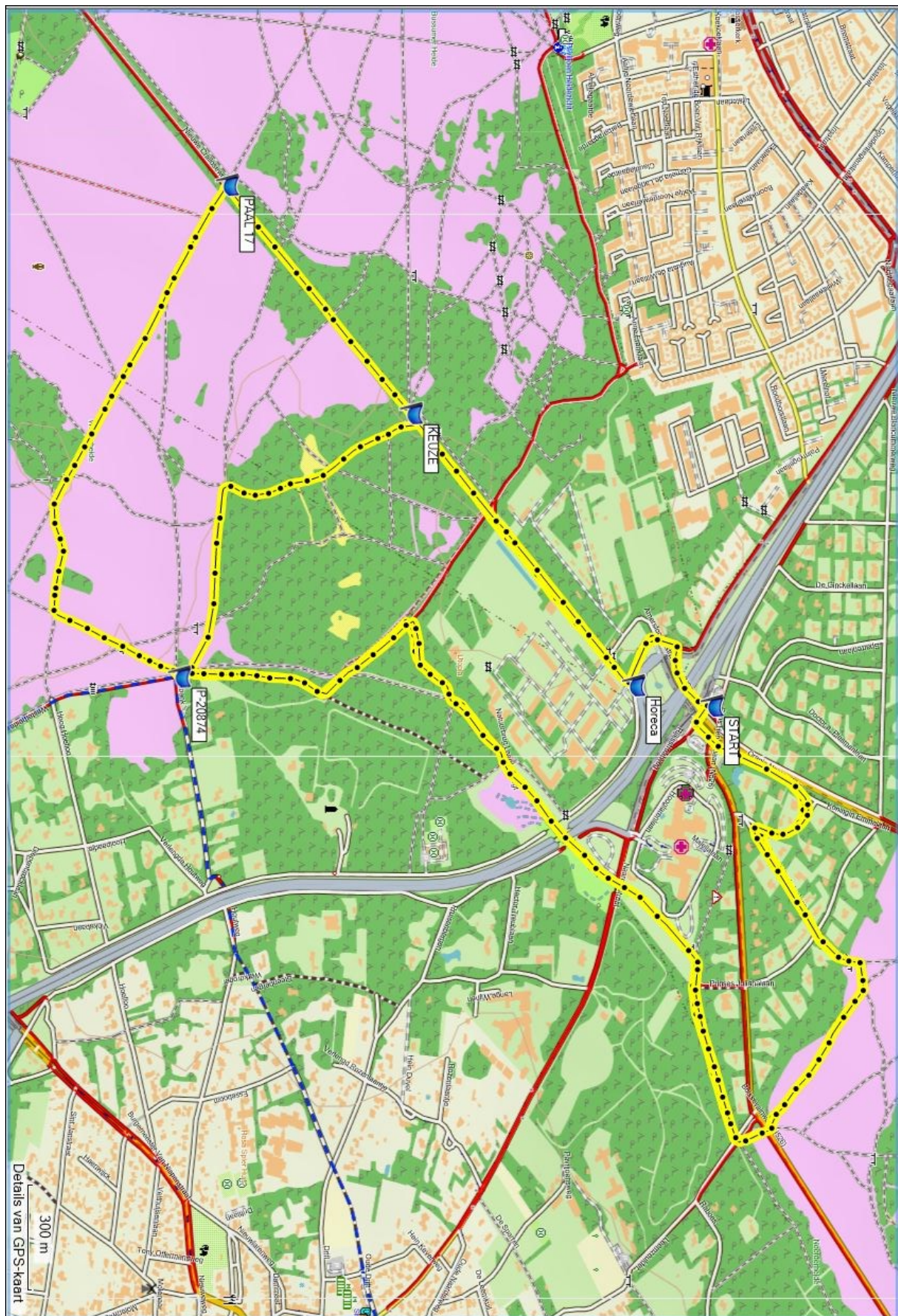
Veldleeuwerik, illustratie uit Elseviers Gids van de Europese Vogels, 1977, afkomstig van <http://www.np-schiermonnikoog.nl/documents/flora-en-fauna/zangvogel.xml>.

Roodborsttapuit, afkomstig van <http://members.chello.nl/p.dinjens/heide.htm> (herkomst niet vermeld).

Heideblauwtje, fotograaf: Henk Bosma, afkomstig van http://www.vlindersindrenthe.nl/vlinder.php?page=1&id_naam=heideblauwtje.

Overige foto's zijn gemaakt door Claire Aussems en Bonne Zijlstra.

Kaart van de wandeling

Detailkaart van het startpunt van de wandeling

— — — Route

Wat is het IVN?

IVN natuureducatie en duurzaamheid is een landelijke organisatie van beroepskrachten en talrijke vrijwilligers.

Zij brengt mensen op vele manieren met de natuur en het milieu in contact. Zij wil daarbij de noodzaak van natuur- en milieubehoud onder de aandacht brengen.

Het IVN telt landelijk ongeveer 25.000 leden, over ruim 170 afdelingen verdeeld. Een van die afdelingen is de afdeling Gooi en omstreken met ongeveer 240 leden.

Wat doet het IVN afdeling Gooi en omstreken?

- Organiseert regelmatig wandelingen in natuurgebieden, maar ook op andere plaatsen in de regio waar natuur te vinden is.
- Maakt beschreven wandelingen om er zelf op uit te trekken.
- Geeft korte natuurcursussen.
- Leidt op verzoek groepen, schoolklassen en verenigingen rond.
- Verzorgt educatieve programma's voor scholen.
- Houdt op verzoek lezingen over natuurgebieden in de regio en over natuur- en milieu onderwerpen.

Het IVN leidt haar eigen gidsen op en organiseert bovendien diverse activiteiten voor leden.

Meer informatie

De wandelingen worden regelmatig gecontroleerd, maar heeft u op- of aanmerkingen, dan graag contact opnemen met:

secretariaat IVN Gooi e.o.
e-mail secretaris@ivngooi.nl;

Lid worden van het IVN?

mail naar secretaris@ivngooi.nl

oktober 2019